

PRESENTACIÓ

On és la inspiració? Doncs es troba en la capacitat de bastir un pont sobre l'abisme i de donar sentit a l'existència mitjançant l'elucidació de les serenes veritats anteriors al temps.

Qui així parla és Jad Hatem, filòsof i poeta libanès, que, en aquest llibre animat per un esguard que abasta la literatura de tots els temps, interpreta poemes de poetes catalans contemporanis.

Aquesta mirada, àmplia i generosa, ens obliga tot seguit a adonar-nos que ens trobem davant un lector perspicaç que s'ha fet a si mateix en la tradició exegètica dels estudis teològics: «en la capacitat de bastir un pont sobre l'abisme», en la facultat de baixar, doncs, a l'abisme, al món dels poetes òrfics, i, tanmateix, de «bastir un pont», és a dir, de construir les vies de la interpretació, de la comprensió discursiva dels versos, de la mitjanit de l'existència, sense renunciar a «les veritats anteriors al temps», les veritats d'una imaginació que busca amb delit fugir de la contingència.

Jad Hatem, l'autor d'aquests estudis d'interpretació va néixer a Beirut l'any 1952 i és actualment professor de filosofia, literatura i ciències religioses a la Université Saint-Joseph. La seva tasca com a estudiós de les diferents tradicions de l'espiritualitat l'ha fet un gran expert en els estudis de mística comparada i un dels escriptors més prolífics dels nostres dies. Autor de més de setanta llibres —escrits en francès, a partir de la dècada dels vuitanta— irrompé amb força la seva labor creativa en el context d'un món acadèmic convulsat per la sagnant guerra civil del seu país. A diferència de molts libanesos, que emigraren buscant refugi en altres llocs del món, Hatem decidí de romandre a la *capital de la douleur* —com la definí un altre intel·lectual àrab— i, des d'aquesta posició de boja impossibilitat, s'ha entestat a fer possible una obra filosòfica i poè-

tica d'abast universal. Obsessionat pel problema de la llibertat, des d'una perspectiva tant metafísica com poètica, les seves primeres preocupacions el van dur a fer estudis sobre l'obra del filòsof idealista Schelling: *L'Absolu dans la philosophie du jeune Schelling* (Beirut, 1981) o, més recentment, *Schelling. L'angoisse de la vie* (París, 2009). La qüestió de la llibertat i les seves limitacions l'havia de dur a enfrontar-se amb la qüestió del mal en el si del cristianisme en tant que revelació divina, com per exemple en els seus llibres: *L'Écharde du mal dans la chair de Dieu* (París, 1987), *Mal et transfiguration* (París, 1987), *Marx, philosophe du mal* (París, 2006) i *Satan, monothéiste absolu selon Goethe et Hallâj* (París, 2006).

Però les grans qüestions metafísiques, en l'obra de Jad Hatem, no són mers exercicis d'especulació. Des de l'inici, el mal i el sofriment humans han amarat una obra poètica i narrativa molt fecunda en la qual les grans abstraccions filosòfiques prenen una realitat més pròxima. Ho percebem en el conjunt de poemaris *Énigme et chant* (Beirut, 1985), *Au sortir du visage* (París, 1988), *L'audace pascal* (París, 1988), *L'Offrande vespérale* (París, 1989) i, més recentment, en *Par la poussière des étoiles* (amb il·lustracions de Réthy Tambourgi (París, 2000), *Le Premier Œil* (amb il·lustracions d'Anne Guichard, París, 2003), *Figures de la foudre, méditations poétiques sur trois sculptures de Réthy Tambourgi* (Agen, 2005), *Le lever de l'Aurore* (Agen, 2007) o en les novel·les *La ville des puits à l'envers* (amb Bernard Forthomme, Beirut, 1998).

La creació poètica de Jad Hatem va acompanyada de l'estudi aprofundit de la poesia de tots els temps i de totes les tradicions. De fet, la seva mateixa poesia queda impregnada dels grans lírics grecs, francesos i àrabs, dels quals fa l'exegesi per tal de mostrar-nos les intimitats d'una paraula que, per a ell, és sens dubte revelada. En els seus assaigs d'interpretació, la filosofia i la teologia acudeixen en ajut de l'interpret i el poeta, com per exemple a *La poésie de l'extase amoureuse. Shakespeare et Louis Labé* (París, 2008), *Phénoménologie de la création poétique* (París, 2008), *La Poésie slovène contemporaine: l'écriture de la pierre* (París, 2010), *L'Amour les yeux ouverts. Marina Tsvétaïeva, Nestor Koukolnik, Rouma al-Moudrâyâ* (París, 2011).

La plurilingüe realitat cultural ha portat Jad Hatem a elaborar un comparatisme que el lector d'aquest llibre tindrà ocasió d'apreciar i de valorar. En aquesta mena d'estudis Hatem aplega els grans mís-

tics, fonamentalment cristians i musulmans: *La Mystique de Gibran et le supra-confessionalisme religieux des chrétiens d'Orient* (París, 1999), *Hindiyyé d'Alep. Mystique de la chair et jaloussie divine* (París, 2001), *Extase cruciale et théophorie chez Thérèse d'Avila* (París, 2001), *La Rosace. Prolégomènes à la mystique comparée* (París, 2008), *L'amour pur hyperbolique en mystique musulmane* (París, 2009), *Majnoun Laylà et la mystique de l'amour* (París, 2011) i *Sobreamor. Ausiàs March, Ibn Zaydûn, Ibn'Arabî, Ramon Llull*, darrerament, traduït al català (Santa Coloma de Queralt, 2011).

Nogensmenys, la competència de Jad Hatem en estudis de religions comparades és present en obres com ara *Les Trois Néphites, le Bodhisattva et le Mahdî ou l'ajournement de la béatitude comme acte messianique* (París, 2007), *Hallâj et le Christ* (París, 2005) i *Recherches sur les christologies maronites* (París, 2002), alhora que es fa palesa en els seus estudis d'una de les tradicions religioses més peculiars del Líban, els drusos, sobre els quals ha escrit i segueix escrivint nombrosos treballs, entre els quals *Dieu en guise d'homme dans le druzisme* (París, 2006).

La seva és sempre una aproximació fenomenològica a la filosofia, a l'obra d'art i a la poesia. Bon seguidor, en aquest sentit, del filòsof francès Michel Henry, cal mencionar encara títols com *Affectivité et alterité selon Lévinas et Henry* (amb Bernard Forthomme, París, 1996) i *La Sauveur et les viscères de l'être. Sur le gnosticisme et Michel Henry* (París, 2004).

El seu darrer llibre *L'amour comme puissance et comme vérité* (París, 2012) —que m'ha arribat fa pocs dies i que mostra la vitalitat d'una obra sempre en moviment des del fonament de les primeres intuïcions— posa en relleu els temes tractats una i altra vegada, polint incessantment pensaments subtils sobre els límits de la transcendència i la immanència, i sobre els límits de l'amor excessiu, «hiperbòlic» —fent servir un terme seu—, que ens descobreixen tota la riquesa i l'ambigüitat de l'ànima humana.

El lector d'aquest llibre, l'autor del qual tinc el plaer de presentar en aquestes poques ratlles, podrà comprovar fins a quin punt en la interpretació dels versos dels poetes catalans escollits, Hatem convoca els seus filòsofs, teòlegs i poetes amb el convenciment que la literatura és un entrellat de símbols que els diversos llenguatges fan presents en un acte encarnat que crea la realitat de manera continuada. Podem dir que per a Hatem els mètodes adoptats per

filòsofs i teòlegs es diferencien en la seva intenció segona, és a dir, en els mitjans adoptats, però no pas en la seva intenció primera, la de fer present la veritat nua. Com altres filòsofs abans que ell (Heidegger, Zambrano), per a Jad Hatem, la paraula poètica i el discurs filosòfic, malgrat la seva tràgica separació originària, han de trobar l'espai on brolla una i altra vegada la paraula viva, la virtut de la paraula.

En cadascun dels seus llibres Jad Hatem fa ús d'un llenguatge tècnic propi, però en el conjunt del seu pensament podem endevinar la mirada universal del filòsof. Jad Hatem no és sols un professor admirat pels seus estudiants libanesos, sinó que també es fa escoltar en les seves sovintejades visites a les universitats de fora del seu país —especialment a França, però també a Barcelona, en breus estades a la Universitat Pompeu Fabra— on ha tingut ocasió de palesar la seva manera peculiar de llegir i pensar.

No em pertoca de fer una anàlisi de l'aproximació de Jad Hatem a la poesia catalana contemporània. Prefereixo que sigui el lector el qui, en llegir els seus comentaris, quedi sorprès per la riquesa de la seva interpretació, que haurà d'obrir de ben segur nous camins de comprensió.

L'edició i traducció d'aquest llibre ha estat possible gràcies al rigor i a la cura de Josep Batalla, que, quan no hi havia traducció al català dels autors que Jad Hatem cita en altres llengües, l'ha feta ell mateix amb una gran empatia. La tasca que ha portat a terme com a traductor i editor ens ha permès de llegir en català un llibre anterior de Jad Hatem (*Sobreamor. Ausiàs March, Ibn Zaydûn, Ibn'Arabî, Ramon Llull*, Santa Coloma de Queralt, 2011), al qual avui s'afegeix aquest assaig sobre la poesia catalana contemporània.

AMADOR VEGA

Barcelona, desembre de 2012